

*Фатюха Н.Г., к.е.н., доцент,
Запорізький національний технічний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТРАНСПОРТНО- ЛОГІСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ

В статті узагальнено основні теоретичні підходи до формування транспортно-логістичних кластерів (ТЛК). Взаємодія транспортної системи і транспортно-логістичного кластеру проявляється у взаємній інтеграції їх елементів.

Ключові слова: концепція, інтеграція, кластер, транспортно-логістичний кластер, транспортно-логістичні центри.

Fatiukha N.H.

Candidate of Economic Sciences

Zaporozhye National Technical University

THEORETICAL BASES of FORMING of TRANSPORT- LOGISTIC CLUSTERS

In the article basic theoretical approaches are generalized to forming of transport-logistic clusters (TLC). Co-operation of a transport system and transport-logistic to the cluster shows up in mutual integration of their elements.

Keywords: conception, cluster, transport cluster, transport-logistic cluster, national transport-logistic system.

Ідентифікації та формування транспортно-логістичних кластерів підпорядковується загальній концепції побудови промислових та

інноваційних кластерів, при цьому враховуються певні особливості надання послуг з перевезення, а також територіальні відмінності регіонів.

Основоположне визначення поняття «кластер», належить М. Портеру. За Портером кластер – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (наприклад, університетів, агентств по стандартизації, а також торгових об'єднань) у певних сферах, що конкурують, але разом з тим здійснюють спільну діяльність [1].

Промислові кластери формуються природно, здійснюють групування навколо підприємства (підприємств) з кінцевим циклом виробництва, яке і є якірним резидентом. Транспортно-логістичні кластери спершу такого системоутворюючого підприємства не мають, що вимагає додаткових дій по створенню структури, котра репрезентується, як організатора транспортного процесу (тобто, якірний резидент).

На нашу думку слід розділяти поняття транспортного та логістичного кластеру, проте акцентування уваги саме на транспортній чи логістичній складовій перевезень діяльності звужує і об'єктивно не розкриває на змістовному рівні використання кластерної форми у цій сфері діяльності. Тому, більшість авторів використовують саме категорію «транспортно-логістичний кластер».

Основна відмінність між цими двома видами кластерів полягає у розробці політики та впровадження кластерних ініціатив. У випадку коли використовується поняття «транспортний кластер», ініціатива його створення та функціонування лежить у площині регіональної політики держави, оскільки тут діють монополістичні структури (Укрзалізниця) та загальнодержавні (Укравтодор), що є невід'ємними складовими транспортного комплексу регіону. Іншим випадком організації та

концентрації транспортних потужностей є логістичні кластери, котрі передбачають крім залучення державних суб'єктів господарської діяльності, також широких кіл підприємців котрі займаються транспортними перевезеннями для отримання прибутку, а створення кластеру розглядається, як наступний етап його максимізації. Також, відмінність транспортно-логістичного кластера від транспортного полягає в тому, що його формування носить системний характер виходячи з потреб регіону в освоєнні необхідного обсягу перевезень. Інтегратором або якірним резидентом може бути транспортно-логістичний центр, навколо якого і об'єднуються всі учасники кластеру. Основою формування ТЛК на базі регіональних транспортно-логістичних центрів (ТЛЦ) є:

- 1) аналіз ринку транспортно-логістичних послуг і тенденцій його розвитку з виявленням об'єктивних передумов розвитку мережі транспортно-логістичних центрів на території регіону паралельно з розвитком МТК;

- 2) визначення ключової компетенції регіональних транспортно-логістичних центрів;

- 3) встановлення джерел інвестування і користувачів послуг логістичних центрів, побудова моделі міжорганізаційної логістичної координації та інтеграції, системи інформаційного забезпечення вантажо- і товарообороту;

- 4) розробка принципової схеми розвитку і розміщення опорної мережі регіональних ТЛЦ в транспортних вузлах і центрах вантажоутворення, розташованих на території регіону;

- 5) створення системи ефективного управління ТЛК, організація співпраці з органами регіональної та місцевої влади, великими вантажовласниками, залізницями, іншими транспортними, логістичними та інвестиційними компаніями;

б) створення єдиної системи нормативно- правового забезпечення з підсистемою державної підтримки і регулювання.

Винятковою особливістю діяльності транспортно-логістичного кластера є створення кінцевого продукту в розумінні клієнта, що забезпечується, як правило, за рахунок кооперації перевізників декількох видів транспорту та інших учасників транспортного ринку (як приклад інтермодальних перевезень).

Як зазначає Є.М. Сич, О.В. Бойко: взаємодія транспортно-логістичної системи і транспортно - логістичного кластеру проявляється у взаємній інтеграції їх елементів [7].

Базовими принципами формування логістичного кластера як об'єкта інтеграції компаній на певній території можна вважати: територіальну близькість учасників логістичного кластера, незалежність компаній, інтеграцію їх логістичних процесів на всіх рівнях управління, орієнтацію на участь в єдиному логічному або торговому процесі, використання єдиного інформаційного простору

Методологія формування єдиної інтегрованої національної транспортно-логістичної системи складається з п'яти рівнів [9]:

1. Взаємодія учасників транспортно-логістичних послуг.
2. Формування транспортно-логістичних центрів різних рівнів (міжнародних, регіональних, місцевих).
3. Формування вертикально інтегрованих регіональних ТЛС; ефект синергії поширюється на всіх учасників регіональної економіки.
4. Формування ТЛК, інтегрованих як на вертикальному, так і на горизонтальному рівні, з високим рівнем взаємодії.
5. Формування єдиної інтегрованої національної ТЛС як підсистеми макрологістичної системи (МЛС) на основі регіональних МЛС і ТЛК.

Створення транспортно-логістичного кластера формується на побудові системи державно-приватного партнерства і носить програмний інноваційно-інвестиційний характер, що охоплює: промисловість і сільське господарство; торгівлю в продовольчій і непродовольчій сферах; транспорт (автомобільний, залізничний, авіатransпорт).

Досягнення цілей при формуванні ТЛК, доцільно супроводжувати чіткою постановкою кінцевих цілей діяльності кластеру, яка є вихідною базою формування його оргструктури; системний розгляд повноцінної організаційної задачі, як диференційованих і взаємопов'язаних дій, що направлені на досягнення кінцевих цілей; формування організаційного механізму функціонування системи, який базується на взаємовідносинах між рівнями управління (по вертикалі) і функціональними підрозділами (по горизонталі).

Отже, в роботі визначено базові дефініції бізнес кластерів та місце, яке серед них займають транспортно-логістичні кластери. Теоретичні засади формування ТЛК є важливою складовою процесу впровадження кластерних програм та ініціатив у цій сфері.

Література:

1. Портер, М.Э. Конкуренция [Текст] / пер. с англ. О.Л. Пелявского, А.П. Уриханяна, Е.Л. Усенко и др.; под ред. Я. В. Заблоцкого, М.С. Иванова, К. П. Казаряна и др. - Изд. испр. - М.: ИД «Виль», 2005. - 128 с.

2. Сич, Є. М. Логістично-кластерний підхід до розвитку транспортного ринку [Електронний ресурс] / Є. М. Сич, О. В. Бойко // Вісник Чернігівського національного технологічного університету. – Режим доступу: <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&j=11&id=14>.

3. Альошинський, Є. С. Стратегія розвитку регіональної транспортної системи на базі формування ТЛК Харківської області [Текст] / Є. С. Альошинський. – Харків: Департамент інноваційного розвитку промисловості і транспортної інфраструктури, 2012. – 17 с.